

קניין תורה

יו"ל ע"י ועד מפעל התורה "תורתך שעשעי" דק"ק תולדות אהרן
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

עיונים והארות בסדר לימוד ושינון 'עמוד היום' • עמוד הש"ס מס' פסחים פט. - צב.

הדו"ת דאורייתא

נער ע"י הרה"ג ר' נתן גוטליב מח"ס מגדים חדשים על פמ"ג י"ד:

מזמור לְדָוִד ה' רָעִי לֹא אֶחָסֵר: 'תפילת הפרנסה קודם הסעודה'

מקורו:

בזוה"ק (פ' מקץ דף קט"ז) רבי ייסא סבא אף על גב דהוה ליה מיכלא דהווא יומא למיכל, רבי ייסא סבא אף שהיה לו מאכל לאכול לסעודתו, לא הוה מתקין ליה עד דשאל מזוניה קמי מלאכא קדישא, נאנפי"כ לא היה מוכן סעודתו עד שהיה מתפלל תחלה על מזונו. ומדברי זוה"ק למדו הפוסקים שיש מצוה להתפלל על פרנסה קודם הסעודה.^א

ההבטחה מפי האריז"ל:

ובזוה"ק לא נתפרש איזה תפלה יש להתפלל, אך בדברי האריז"ל מפורש שטוב לומר אמירת מזמור (כ) מזמור ה' רועי לא אחסר. כמו שכתב מהר"ח ויטאל בספרו פרי עין חיים (שער קר"ש שעל המטה פ"א) וז"ל, גם טוב לומר אותו המזמור [ה' רועי לא אחסר] קודם האכילה, והאומר לא יחסר לו מזונותיו עכ"ל. ומפורש בדבריו 'הבטחה מפי האריז"ל שלא יחסר לו מזונותיו'.

התפילה: בין נטילה להמוציא:

וכתב השל"ה הקדוש (שער האותיות אות הק"ף אות קס"ג) שיש להתפלל על פרנסה קודם הנטילה לאכילה. והוסיף בזה"ל, נראה לי, אם שכח ולא התפלל עד שנטל ידיו, יכול להתפלל אותה בין הנטילה להמוציא ולא הוי הפסק, ומכל מקום ירגיל אדם עצמו להתפלל תפלת המזון קודם הנטילה. ומנהגי לפנות קודם הנטילה, ולרוחץ ולברך אשר יצר, ולהתוודות, ולהתפלל תפילת מזון, ואחר כך לחכך או למשמש בגוף להיות הידים צריכות נטילה, ואחר כך אני נוטל לסעודה עכ"ל.^א

והמוגן אברהם (סי' קס"ו סק"ג) העתיק דברי השל"ה, והסכים לדבריו שאם שכח להתפלל לפני הנטילה מותר להפסיק ולהתפלל בין נטילה להמוציא.

וכן פסק להלכה הבעל התניא בשו"ע הרב (סי' קס"ו סעיף א') וז"ל, מי שנוהג להתפלל בכל יום על מזונו קודם הסעודה כמו שכתב בזוהר הקדוש, ושכח להתפלל קודם הנטילה, מותר לו להפסיק בכך בין נטילה להמוציא עכ"ל.

התפילה: אחר המוציא:

אבל במשנה ברורה (סק"ג ט) כתב שיותר טוב ונכון

א. והעתיקו במשנה ברורה סי' קס"ו (סק"ג) וז"ל, כתבו הספרים בשם הוה"ק שמצוה לאדם שיתפלל בכל יום על מזונו קודם האכילה עכ"ל.
ב. והוסיף שם בזה"ל, וכך היה מנהגי לפני, אמנם הגני מסכים לדברי מהר"מ^א להתפלל על מזונו אחר גמר תפילת שחרית עכ"ל.

לוח לימודי היום - עש"ק פר' נח תשע"ט
עמוד היום: פסחים • עמוד הלכה: קיצור הלכה למעשה, הל' קדושת בית"ל • לומדת יאחק: שומר אמונים

שיעורי עמוד היום וההלכה, - וכן לכל מכומני התורה הלכה וחסידות ניתן לשמוע במערכת המשובחת: 'קול התורה' 02-3-722-700

יום לשבוע	עמוד חזרה	עמוד היום	חברות 'בתי השי"ס'	הלכה למעשה	לומדת יאחק
א	עש"ק	צא.	קנין שי"ס א - מסכת ספחים	חובת שבת	
ב	שב"ק	צא.	קנין שי"ס א - מסכת ספחים	חובת שבת	
ג	ראשון	צב.	עג-ע"ה	ע"ה	קכא.
ד	שני	צב.	עג-ע"ה	ע"ה	קכא:
ה	שלישי	צג.	עט-פ"א	ע"ה	קכב.
ו	רביעי	צג.	פב-פ"ד	ע"ה	קכב:
ז	חמישי	צד.	פג-פ"ו	ע"ה	קכג.

הדלקת נ"ג: 5:34 ■ סו"ק"ש למנהיגו: 8:28 ■ מוצשב"ק, ר"ח: 7:25

לשלח השבת

'איש התפילין' הפלאי

לפנינו מעשה נפלא שסיפר בעל המעשה, שהוא מנהל סניף בנק באחד הערים בירושלים, אשר בסניף הבנק שלו הוקצה חלק מיוחד 'כספות' [תיבות מיוחדות לשמירת כספים וחפצים יקרים] להשכרה ללקוחות הבנק, שם נכנסים השוכרים ומשתמשים בשעות שהבנק פתוח, כשהם תחת שמירה מהודקת מהנהלת הבנק, בצורה של 'חותם בתוך חותם', התיבה איננה נפתחת כי אם על ידי שני מפתחות, של האיש השוכר ושל פקיד הבנק.

לפנינו הסיפור כפי שסיפרו בעל המעשה בעצמו:

לפני כמה שנים, הגיע לסניף קבצן לבוש בלויי סחבות, מוזנח ועלוב מכל הצדדים, וביקש לשכור כספת.

לאחר שפתח חשבון ושילם מראש למשך שנה את דמי השכירות, מאותו יום ואילך, הוא היה מגיע מדי יום בימיו בבוקר בבוקר, עם פתיחת הסניף, ובידו חבילה, שוהה בחדר הכספות אולי חצי דקה ויוצא לדרכו. ושוב לאחר מכן היה חוזר בדרך בשעה 1 בצהריים, כשבידו חבילה, עם סגירת הסניף, וליעיתים גם אחר הצהריים. הענין הזה גברה עלי הפליאה, יכולתי להבין מדוע הוא מגיע בסגירת הסניף כדי לשמור שם את דמי קבצנותו, אך מדוע הוא מגיע בבוקר לפתוח הקופה, את זה לא הבנתי, האם הוא זקוק לכסף מאתמול? מה הסיפור שלו?

כך במשך שנה וחצי הגיע הקובץ פעמיים ביום, והאמת היא שכבדה עלי הענין, דבר יום ביומו, פעמיים ביום... אבל אני נאמן לתפקידי, ידעתי שאין אפשרות למנוע זאת בעדו.

יום אחד, היתה 'שבתה' פתאומית בבנק, שבייתה שהודיעו עליה ערב קודם, יצאתי אז לסידורי ענינים, וכשאני חוזר הביתה, בני ביתי אומרים לי שמאן הוא מחפש אותי בדחיפות, עוד לא הספיקה לספר לי במה הענין, והטלפון שוב מצלצל, על הקו היה כמובן - הקבצן, הוא מבקש ממני שאגיע בדחיפות, כי הוא רוצה להוציא משהו מהכספת, כמובן שסירבתי, "יש שבתה", אמרתי, "לא שמעת?". "ודאי שמעתי", הוא אומר, "אבל אני פשוט מוכרח להוציא משהו". הסברתי לי יפה, שגם אם הייתי רוצה, אין שום אפשרות לפתוח לו ביום כזה, אולם הוא עם כל הסבלנות מבקש ממני שהוא יבוא אלי הביתה לדבר אתו...

בשלב זה אמרתי לו שאין לו מה לבוא ושאלו לו שום תקוה שאפתח לו, וכך, פתאום התפרץ ממני כל מה שהיה לי נגדו, אמרתי לו בזעם, שכדי לקבץ נדבות הוא צריך להטריד אותי?!, אין לו שום צורך בכסף שהוא שומר בכספת, ושאלו לא מבין בכלל מה הסיפור שלו ומה הוא רוצה ממני... והוא סגר את הטלפון.

לאחר רבע שעה אני שומע צלצול בדלת, ומי שם? כמובן, הקבצן, ב"ה הפעם התגברתי ומשלתי ברוחי, אולם חזרתי על סירובי, הוא אמר לי: "אני מתחנן בפניך, אני פשוט חייב להיכנס לשם לחמש רגעים, לא יותר...", כאשר ראה שאני עומד בסירובי, אמר לי: "אני רוצה לספר לך משהו שלא סיפרתי לאיש, ואחר כך תחליט מה לעשות". הסכמתי לשמוע אותו.

וכאן הוא מספר לי שהוא מניצולי המלחמה, ושבומו היה כלוא יחד עם האדמו"ר הרה"ק רבי הדברי יואל מסאטמאר ז"ע ב'מחנה מעבר' (מחנה זמנית), הוא סיפר כי על אף שלא היה חסיד סאטמאר, התפעל מקדושתו של האדמו"ר וניסה להתקרב אליו. יום אחד, לחש לו אחד המשמשים בקודש, שהרבי מוטרד מאד, מפני שהתפילין שלו נעלמו, לא ברור כיצד, והוא מחפש כבר כמה שעות מי שיש לו תפילין, אולם אין אף אחד בכל המחנה, כי הפחד לשמור על שם התפילין היה עצום מצד הצוררים.

ומכיון שהיה עמו זוג תפילין, אותו שמר מכל משמר, הוא הציע מיד שישמח מאד שהרבי יתשמש בהן, הלך למחבוא והוציא משם את התפילין כדי לשמור לרבי, וקבע עם הגבאי להיפגש כמה שעות לאחר מכן, אך מכיון שלא הצליח להגיע בשעה היעודה לא נפגשו כבר באותו יום, ואמר לעצמו, שמחר בבוקר, לאחר שהרבי יניח את התפילין, הוא יגש לקחת אותן. אך באותו הערב, הגיעו כמה אנשי אס-אס ולקחו אותו ועוד כמה עובדי כפייה לעבודות סלילה.

העבודות נמשכו כשבועיים, והם שוכנו במקום נפרד מהמתחם, והיה כאשר

להתפלל אחר ברכת המוציא בהסעודה.
ויש לבאר דעת השל"ה והמ"א והשו"ע הרב שלא כתבו להתפלל אחר ברכת המוציא, שאף שאפשר להתפלל אחר המוציא, מכל מקום דעתם שצריך להיות התפלה דוקא לפני אכילה ולא אחר ברכת המוציא, ולכן לא חששו להפסק.

דעת המג"א והשו"ע הרב:

והנה המ"א הביא שם שיש שנהגו לכתחיל להתפלל בין נטילה להמוציא.

ובשו"ע הרב כתב להסביר המנהג, וז"ל שם, העולם נהגו לומר מזמור ה' רועי בין נטילה להמוציא, ויש ללמד עליהם זכות, לפי שלפעמים שאין הידים נקיות קודם הנטילה, וכיון שזהו מענין סעודה ואינו חשוב הפסק לדברי הכל הקילו בו שלא לטרוח להזהר לאמרו קודם הנטילה בניקין כפים עכ"ל.

התפילה בסעודת לילה:

והנה בזוה"ק (פנחס רכו ע"ב) משמע שאין להתפלל על פרנסה בלילה אחר תפלת מנחה, ולכן אין אומרים אשרי אחר תפלת מנחה. - וכתב רביה"ז בשלחן הטוהר (מאמר אמונה ופרנסה ענף ט"ו) שמכל מקום קודם אכילתו יש להתפלל על הפרנסה אפילו בלילה ע"ש.

מזהיר מאוד להתפלל על פרנסה:

ולסיום יש לציין מה שכתוב באמרי פנחס (תפלה יז) בזה"ל, בשם הרב [רבי פנחס מקורין] שהיה מזהיר מאוד להתפלל על פרנסה כי פרנסה בגימט' נשמה, גם היה אומר בשם הרמב"ם דתפלה הוא מדרבנן, רק תפלה מדאורייתא הוא שכל מה שיחסר לו לאדם יתפלל להשם יתברך ואפילו בלשון לעז עכ"ל.^א

ג. ואבן מצינו בספה"ק תולדות יעקב יוסף (פ' נח) שכתב בזה"ל, שמעתי מן מורח"ן [רבי נחמן מהורדגא ז"ל] מה שמתפללין אל תצריכני לידי מתנת בשר ודם, ויש בני אדם שאין להם שום פרנסה רק מידי בשר ודם, ואם כן אין מתפללין, וביאר זה על פי שאמרו חז"ל (סוטה י) אברהם שהאכיל לאורחים ורצו לברכו, אמר ברכו להקב"ה שהכל שלו, והעולה מדבריו שידע שאין הוא הנותן רק הקב"ה הנותן, וזה שאמורים אל תצריכני לידי מתנת בשר ודם וכו', ודפח"ח עכ"ל. והיינו שמבקשין שהנותנים יכירו וידעו שעושים רק שליחות הקב"ה בלבד.

ובספה"ק אור המאיר (פ' שלח) כתב בענין אחר קצת, וז"ל, ונא אל תצריכנו אל לידי מתנת בשר ודם, כלומר אל יפתה לבנו לומר שהמתנות המה רק מבשר ודם ולא מאת ה' היתה זאת, כי אם יעלה על הלב שהוא יתברך הנותן לחמיו באמצעות שליחותו ומתנות ידיהם, ולחזור השבח והודאה והכבוד לאבינו הנותן לחם משמים עכ"ל.

נערך ע"י הרב ר' נתן גוטליב מח"ס מגדים חדשים על פמ"ג י"ד:

כְּדֵי שְׂיֵאכְלוּ תְּמָרִים וַיַּעֲסֻקוּ בַתּוֹרָה: [פסחים פ"ח.] סגולת 'אכילת תמרים', והמסתעף

שהמקדש בשבת ואכל תמרים אחר הקידוש יצא חובת קידוש במקום סעודה על ידי אכילת התמרים, אף שאין מועיל אכילת שאר פירות, שלא גרע משתיין יין שיוצא ידי קידוש במקום סעודה כיון שהוא סעיד ומשביע.^ג

אך התוספות שבת (ס"ו רע"ג סק"ט) השיג על המגן אברהם שם, וכתב בזה"ל, מה שכתב המגן אברהם סוף ס' ר"ח דתמרי סעדי, הוא טעות-סופר דלא מצינו זה [דתמרי סעדי] בשום מקום עכ"ל.

ולפי דברי התוספות שבת נמצא שאין יכולין לצאת חובת קידוש במקום סעודה על ידי אכילת תמרים.

דעת הבעל התניא:

אך מצינו להבעל התניא בסידורו (סדר ברכת הגנין פ"א סעיף י"ז) שהעתיק כלשון המג"א שהתמרים סעיד ומשביע, ד"ל שם, ברכת המזון אינה פוטרת מעין שלש וכו', חוץ מן התמרים והיין שנפטרים בדיעבד בברכת הון שבברכת המזון, לפי שהם סועדים הלב גם כן עכ"ל.

תנא דמסייע:

וכן מצינו תנא דמסייע להמגן אברהם הלא הוא המאירי במס' ברכות (לה:), שכתב מפורש כדעת המגן אברהם שתמרים סעיד כמו שתיית היין, וז"ל שם, על היין מתוך חשיבותו קבעו לו ברכה בפני עצמו, וחשיבותו הוא שהוא זן וסועד את הלב כפת עצמו, ומכל מקום אין מברכין אחריו ג' ברכות [בהמ"א] הואיל ואין אדם קובע סעודתו עליו, וכן הדין בתמרים שהם זנים וסועדים, ובדיעבד יצא על היין ועל התמרים בג' ברכות, אבל תאנים וענבים אף על פי שזינן שמעטמים הרעב הואיל ואין סועדים את הלב שיהא שבע וחזק בכך אפי' בדיעבד לא יצא בג' ברכות, עכ"ל.

והרי נקט מפורש בלשונו על התמרים שהם זנים וסועדים.

ג. ז"ל הפמ"ג שם, עיין סימן ר"ח במ"א ס"ק כ"ה תמרים סעדי וזייני, ואם כן יש לומר דהוה קידוש במקום סעודה עכ"ל.

השבע למדנו כולנו בעמוד היום' במכילתין פסחים דף פ"ח ע"א - הקב"ה הגלה ישראל לבלל כדי שיאכלו תמרים ויעסקו בתורה.

אכילת תמרים 'משכר' ומשמחת את הלב:

והנה במס' כתובות (ז:) אכל תמרים אל יורה, ופרש"י בזה"ל, אל יורה שום הוראה, לפי שטודות דעתו כשיכור עכ"ל.

ועוד אמרו שם שאכילת תמרים מבטל מחשבה רעה, ופרש"י בזה"ל, מבטלות מחשבה רעה, דאנה, לפי משמחת את הלב עכ"ל. - מפורש חז"ל שאכילת תמרים גורם שמחת הלב ומשכר מעט, ולכן אסור להורות אחר שאכל תמרים כיון שאין דעתו צלולה ומיושבת.

וכ"כ הרמב"ם (הל' ביאת המקדש פ"א ה"ג) וז"ל, אסור להורות כשהוא שתוי, אפילו אכל תמרים או שתה חלב ונשתבשה דעתו מעט אל יורה עכ"ל.

[אך נראה כהיום נשתנו הטבעים, או שבטיל טעם הפירות, ולא שמענו כהיום שאכילת תמרים משכר או גורם שמחה, ויש לברר.]

רק התמרים ולא הדבש:

והנה מצינו שהתורה (פ' עקב ח ח) מפרט שבעת המינים שנשתבחה בהן ארץ ישראל, וכתוב שם בפסוק "ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה, ארץ זית שמן ודבש".

ויש לתמוה למה דוקא בתמרים נקט הפסוק דבש ולא נקט תמרים כמו שאר הפירות.^ה

ובספר "הורה גבר" (פי' על מס' הרוית ג:) כתב ליישב על פי דברי חז"ל שהתמר משכר ומשבש הדעה מעט, ולכן שיבח הכתוב דוקא דבש שאין גורם שכרות כלל ולא התמרים.^ו

תמרים 'סועד ומשביע':

והנה במס' ברכות (יב) מפורש שהתמרים מיון זייני, ולכן אם טעה ובירך בהמ"ז על התמרים יצא. וכן נפסק להלכה בשו"ע או"ח סי' ר"ח סעיף י"ז.

והמגן אברהם (סק"ה ט) הוסיף שהתמרים מלבד שהוא מיון הוא גם סעיד ומשביע.

קידוש במקום סעודה ע"י תמרים:

וכתב הפרי מגדים (סי' רע"א א"א סק"א) שעל פי דעת המגן אברהם שהתמרים סעיד ומשביע, יוצא לדין

- ובאמת מצינו בלשון רש"י (סוכה ו) שכתב בזה"ל, דבש, כל מיני מתיקה קרויין דבש, ותמרים מיני מתיקה הן עכ"ל, והיינו שרצה לפרש למה נקט הפסוק דבש שגם התמרים קודם שנשחטו נקרא דבש, אך עדיין צריך להבין למה לא נקט הפסוק שם המיוחד לו דהיינו התמר.
- וכעין דברי מהרש"א שם על קביעת חז"ל שזית משכה הלימוד והשמון משיב הלימוד וכתב שם בזה"ל.

מה יש לתת טעם בכל שבעת מינין דחשיב בתורה חשיב הפירות עצמן, דכתיב חטה ושעורה גפן וכו' חוץ מזה דנקט היוצא ממנו דכתיב זית שמן, משום דהויה גופיה אין בו שבח ארץ ישראל, ואדרבה שהוא משכה התלמוד, אבל שמן היוצא ממנו הוא משיב התלמוד ושבוה של ארץ ישראל עכ"ל.

ובאמת לשון מהרש"א שם צריך ביאור שלא דקדק למה גם לגבי תמרים נקט הפסוק דבש ולא וכו' תמרים, ועמד לדקדק רק על היות שנקט הפסוק זית שמן.

שב בחורה למחנה שלו, קיבלוהו כולם בהתלהבות, מפני שחשבו שנשלח להשמדה, הם סיפרו לו כי שלחוהו של הרבי חיפש אותו שוב ושוב, כדי לתת לו דבר מה, הם לא ידעו מהו הדבר, אך השליח היה נראה מוטרד מאוד, ואמרו לו שכנאה כבר אינו בין החיים, השליח ביקש לקבל את שמו המלא ורשמו על פתק.

התברר כי הרבי נלקח יחד עם משמיו לרכבת הצלה מיוחדת שיצאה לשווייץ, ורצה מאד להשיב את התפילין לפני הניסיעה, הרבי ביקש להעביר את התפילין לאסירים, כדי שחזירו אותן לבעליהן, אך אלה אמרו לו שכנאה כבר אינו בין החיים, והם עצמם היו יהודים ניאולוגים רח"ל, שאין להם כל חפץ בתפילין, וע"כ החליט הרבי מסאטמאר לקחת את התפילין אחר.

הרבה צרות עברו על הקבצן בעתות המלחמה, אך ברוב חסדי הש"ת נשאר בחיים, ובשנת תש"ח עלה לארץ ישראל, עזב הרוס בודד, המראות שראה בשואה והסבל שעבר, גרמו לו ללקות בנפשו, הוא נלקח לבית-חולים לחולי נפש לתקופת ארוכות, ועיניו התפילין נשכח ממנו.

אלא שבשנת תשי"ג, הגיע לבית החולים מכתב מהרבי, בו נכתב, כי יהודי ששמו כן וכך הפקיד בידו דבר מה, והרבי חפץ לדעת האם הוא האיש, הוא מיהר לכתוב לבית הרבי על פי האדרסם הרשומה, כי אכן הוא האיש שנתן את התפילין לרבי.

תוך כמה ימים ביקר אצלו שליח של הרבי מסאטמאר ז"ע, שנהג בו בכבוד רב והודיע לו, כי הרבי מומין אותו לכתוב בחו"ל, ברגע שיכל לעשות זאת.

למן אותו היום, וזה לביקורים בתכיפות של חסידי סאטמאר, דבר ששיפר מאד את מצב רוחו ומצבו הנפשי, עד שיכול היה להשתחרר מבית החולים. הוא קיבל קארט"ע מממשתי הרבי לסגוד לארה"ב, ואכן נסע והתקבל שם בכבוד גדול ובחמימות על ידי הרבי וחסידיו. במעמד התרגשות גדולה מסר לו הרבי את התפילין הקדושות, וחיבק אותו באהבה, ושניהם בכו בכי תמורים, הרבי הסביר לו ששקל בדעתו להשאיר את התפילין במחנה, אך מפני שנמסר לו שהוא כבר אינו בין החיים ושעלולים לבזות את התפילין, החליט ליטול אותן אחר, ואלו להשתמש בהן, ושיהיה הדבר לזכותו של מי שנתן לו.

הרבי הציע לו להישאר בארצות הברית, שם יוכל להחזיק ולתמוך בו בתמידות, אך הוא העדיף לשוב לארץ, על אף שלא היה לו מכר וגואל, הוא שב וחזר מרצונו לבית"ח לחולו נפש.

גם לאחר שהשתחרר, היה מתגורר בדירה קטנה שהסוכנות העמידה לרשותו כשעלה ארצה, לפרנסתו עסק בקביוצי נדבות, אולם הרכוש הגדול ביותר שהיה לו, היו התפילין שקיבל מהרבי שאותן הקפיד להניח מיד עם ביומו, גם ברגעי הדכאון הקשים ביותר.

שנים עברו והוא הודק, וכבר לא חש צורך להיות בבית החולים, הוא מתפלל בבית כנסת נידח, ואיש אינו מכיר, פרט למוסדות סאטמאר שמדי פעם שולחים לו מכתבים, ובתנאים שולחים שליחים לעודדו ולשוחח עמו.

כאשר נפטר הרבי מסאטמאר ז"ע, היה האיש בטוח שמענתה ישכחוהו, אך לפליאתו נמשכו הביקורים והמכתבים כמימים ימימה, הוא ציין באוני בהתרגשות את העובדה, שעל אף שהרבי הודק כבר אינו בין החיים, והוא אינו נמנה עם התורמים של סאטמאר - הם עדיין שומרים לו אמונים.

כאמור, כל הזמן הזה הוא מקבץ נדבות, עד שיום אחד פורצים לידרתו העלובה ונוגעים משם את סכפי הקבוצות שלו, הגניבה משפיעה מאוד על מצבו הנפשי, לא בגלל הכסף, אלא בגלל החשש, שהתפילין היקרות לו כל כך, יינבזו, הוא מברר מה אפשר לעשות ומחליט לפתוח אצלנו 'תיבה' בבנק, זהו פשר הביקורים שלו בכל יום בבוקר בשעה שמונה וחצי, ומחזיר התפילין וקביוצי הנדבות בצורה.

נתה הוא מבקש ממני לעשות הלה כדי להגיע אתו לבנק ולהוציא את התפילין, מפני שהשעה כבר 12.00 בצהריים והוא עדיין לא הניח תפילין, אני כמובן מתקשר למי שאני מתקשר, ומקבל אישור מיוחד לפתוח לו את התיבה, אני הולך אתו ועם החבילה שלו, פותח לו את התיבה, ובפעם הראשונה אני

ועד מפעל התורה

תורתך שעשועי

ועד מפעל התורה "תורתך שעשועי" (ת"י) 580555556 פניה ק ירושלים חובב א'

ט"ו תמוז תשע"ו

מזלזל טבא וגדיא יאה

מחריץ ציון וירושלים שולחים הנגה בזה, בהתוודא ובשפתה רבת, כבודתו המאליפות מוקרב לה יפניטה, ברכת מלא סבא וגדיא יאה, להמעיט יודינו הנבחר מאד נעילה, נודע בשערים לשם התהילה, מוקירי עם סובלת, הואי בברא רבא ויקרא, גדול בתורה והבטח, תיח' מובטח, אותה ומוקיר תורת, נן חרסיס עירנת הביטח, זולה ומשקה תורת אלקים זיית לאיריים, ישו שפארים בחוליות, הדין

הרב והגאון המפורא כש"ת

מואיר זלמן שמעג

מגיד שיעורי בלימוד חרסיס ספור עמוד היום - מאנסי

להגל השמחה השרויה במעוננו

בארוריי בתו שתהי' עמי' למזיח ובשענומ'צ

היא רענא שחיוון ועלה יפה יפה כגון פורדת לתפארת המישהפה הנכבדה ויבנו בית נאמן וירושלים ומבורכים בניו עדי עד, ענבי הנפן ענבי הנפן דבר נאה ומקבל, וישל יושל ישו סבא התורה הוח ספר ויסו ויעד ויעד ויעד עי' עולם אכיר.

כברת ועיתורת:

ועד מפעל התורה "תורתך שעשועי"

גדול הענינים יתור נן המבורכים:

חכמו ורעני קנין שיים - חבורת שיים אידון

קול התורה - יום שכולה תורה

קול התורה

במס' 9 ואח"כ 1

700-3-02

שערים המצויינים בהלכה

פרוך שפכו וגבורתו מלא עולם:

שאלת מטר בחורף ו'ברכת ברקים ורעמים'

שאלת מטר

א. בברכת השנים ושואלין על המטר, ומתחילין לשאול על המטר בליל ז' מרחשון, ובחול' מתחילין לשאול בליל ס' לתקופת תשרי, וכך שואלין עד אחר תפלת המנחה של ערב פסח.¹

ב. קודם שמו"ע ל ז' מרחשון או ס' דתקופה מכריז הש"ץ "ותן טל ומטר", אבל אם שכח להכריז אעפ"כ מתחילין הגיבור לשאול על המטר.²

ג. טעה ושאל מטר קודם ז' חשוון או ס' דתקופה, כגון שטעה בימי החודש וחשב על ו' חשוון שכבר הגיע ז' חשוון ושאל על המטר, אף שאם שאל מטר בימות החמה מחזירין אותו יש מקילין שאם שאל על המטר אחר חג הסוכות שאין הגשמים סימן קללה [שהלא כבר מתחילין להזכיר על הגשמים] שאין צריך לחזור.³

דין בן א"י שנסע לחו"ל או בן חו"ל שנסע לא"י

ד. בן א"י שנסע לחו"ל בין ז' חשוון עד יום ס' לתקופה ודעתו לחזור לא"י נחלקו האחרונים אם דינו כבן א"י ומתחיל לשאול ז' חשוון, או שצריך להתנהג כמנהג המקום ולא לשאול על המטר עד ליל ס' לתקופה.⁴

והעיקר כדינה השניה לנהוג כפי מנהג המקום שנמצא שם ולא ישאל על המטר.⁵ ויש שעשו כעין פשרה שלא ישאל בברכת השנים וישאל בברכת שומע תפלה, ובוה עשה פשרה בין שני הדיעות.⁶

ה. אך כל זה כשנסע קודם ז' מרחשון, אבל אם נסע לאחר ז' חשוון וכבר התחיל לשאול על המטר בא"י שוב אינו פוסק לשאול על המטר.⁷

ו. בן חו"ל שהגיע לא"י לאחר ז' חשוון תלוי בשני הדיעות אם ישאל על המטר כבני א"י או לא, וכאמור העיקר כדעה השניה שינהג כמנהג המקום לשאול על המטר.⁸ ואם רוצה יכול לעשות פשרה ולשאול על המטר בשומע תפלה. ואם חזר לחו"ל קודם ליל ס' דתקופה מפסיק לשאול על הגשמים עד ליל ס' דתקופה אף שכבר התחיל לשאול בא"י.⁹

ז. כל זה אמור ביחיד המתפלל לעצמו, אבל הש"ץ לכו"ע צריך לנהוג כמנהג המקום שנמצא שם, ולכן בן חו"ל המתפלל בא"י שואל על המטר, וכן בן א"י הנמצא בחו"ל אין שואל

על המטר אף שכבר התחיל בא"י לשאול על המטר.¹⁰

שכח לשאול על המטר

ט. שכח לשאול על המטר בימות הגשמים, אם נזכר באמצע ברוך עליו ואומר במקום שזכר "ותן טל ומטר לברכה", וטוב שיתחיל שנית ותן טל ומטר ולגמור כך הברכה על הסדר.¹¹

י. נזכר לאחר שכבר התחיל תקע בשופר שואל בברכת שומע תפלה.¹² אך אם נזכר לאחר שגמר ברכת השנים קודם שהתחיל תקע בשופר יש אומרים שבכה"ג שואל שם במקום שזכר כאילו נזכר באמצע הברכה.¹³ ויש אומרים ששואל בשומע תפלה.¹⁴ ודעביד כמר עביד, ודעביד כמר עביד.¹⁵

יא. שכח גם לשאול בשומע תפלה, אם נזכר קודם שהתחיל רצה ואומר במקום שזכר קודם רצה בין ברכת שומע תפלה לרצה, ואם נזכר באמצע החתימה לאחר שאמר ברוך אתה ה' קודם שחתם שומע תפלה, יסיים למדני חוקין, ושואל על המטר וחותם שנית בא"י שומע תפלה.¹⁶

ואם נזכר לאחר שכבר התחיל רצה חוזר לברך עליו, ואם נזכר לאחר שכבר עקר רגליו חוזר לראש התפלה.¹⁷

המסופק אם שאל על המטר

יב. המתפלל בימות הגשמים ומסופק אם שאל על המטר, כל ל' יום הראשונים מעמידין על החזקה שאמר כפי שרגיל מקודם.¹⁸ אבל לאחר ל' יום תולין שכבר הורגל לומר ותן טל ומטר ואין צריך לחזור.¹⁹

יג. אף לאחר ל' יום אם טעה ג' פעמים רצופים ולא נזכר אפילו תוך כדי דיבור שחוששין שאיתרע החזקה אצלו ושוב היו אצלו כל פעם כספק.²⁰

יד. אם היה דעתו קודם התפלה לשאול על המטר ולאחר זמן מופלג נתעורר לו ספק אם שאל על המטר לא חשיב כספק שתולין ששאל על המטר, אבל אם נתעורר לו הספק מיד לאחר התפלה דינו כספק, שאם היה שואל על המטר היה זוכרו מיד אחד התפלה.²¹

אמירת צ' פעמים

טו. אם ב' חשוון אמר צ' פעמים "ואת כל מיני תבואתה לטובה ותן טל ומטר לברכה" חזקה שהזכיר כדן, שע"י אמירת צ' פעמים כבר נתרגל לשונו כמו ל' ימים.²² ומ"מ כתחלה טוב לחוש לומר ק"א פעמים כיון שיש אומרים שאין מרגיל

רואה בעצמי מה שמונח בתוך התיבה, וראיתי כי מלבד התפילין אין שם דבר, ושאלתי אם כן מדוע אינו משתמש בה כדי להכניס דמי הקבצנות שלו? ואז ענה לי בפשטות: "אני לא משתמש בספק לצרכי הפריטים בלבד, אני קונה בו תפילין לילדי עולים", יצאתי מהתפעלות כמה ישראל קדושים הם, ואין לנו השנה באדם פשוט שבישראל, התחרותי על כך שלא סבלתי אותו מקודם, חשבתי שיש בו סתם בולמוס של קבצנות, ולא דנתי אותו לכף זכות שמדובר באדם אציל הנפש, שחי בזכות התפילין, ומקדיש את חייו למופת תפילין.

מאותו היום, התחלתי להתייחס אליו בכבוד, הוא היה לוקח מדי יום את התפילין, ולאחר שהיה מחזירן, היינו שוקעים בשיחה, לעיתים עד לאחר מועדי הסניגרה של הבנק, לפעמים הזמנתי אותו לסעודת שבת, הוא היה יהודי עובד כמותו לא ראיתי מעולם.

יום אחד הוא לא הגיע, ומיד חשבתי שקרה לו דבר, הגעתי לביתו, ומשלא ענה על דפיקותי, הזמנתי פרוץ ומצאתי אותו שוכב על הארץ מחוסר הכרה, הבהלנו אותו לבית החולים, והתברר שהוא לקה באירוע מוחי, הם הצליחו לייצב את מצבו, ואני ומשפחתי סעדנו אותו על מטה.

לאחר כמה ימים הוא נפטר, כעת נותר עלי לסדר לו ליה, ובאמת מעולם לא התקרבתי לנושא הזה, אבל על במוחי רעיון ופניתי למוסדות סאטמאר וסיפרתי להם את הסיפור, והם מיד נרתמו לענין, ולמרות המרחק הרב בין ירושלים לעיר שלי, הם יצאו לרחוב עם רמקולים (מייק), הכריזו שיש הלוייה של "מת מצווה", וסידרו כמה אוטובוסים (באטנס) של אנשים שאספו סתם ברחוב.

הלוייה הייתה גדולה מכפי שאנשי המקום שלנו ראו אי פעם, כי גם בשכונה שלנו הדפיסו חסדי סאטמאר החרוצים מודעות גדולות על "מת מצווה".

ליד הקבר, הספיד אותו אחד מחסדי סאטמאר, והם שהיה ברור כי הוא לא ממש הכיר אותו, הוא אף לא ידע להסביר מה הקשר בין המת לחסידות סאטמאר, אלא היה פשוט נואם בחסד עליון, זה קצת הפריע לי, ולכן אצ"פ שאני ביישן מטבעי ומעולם לא דיברתי ברבים ביקשתי להספיד אותו, אמרתי להם שאיש אינו מכיר את הנפטר, אלא קבצן עלב, אבל אני קורא אותו "איש התפילין", וכאן סיפרתי לכולם את הסיפור הגדול עם הרבי מסאטמאר והתפילין, וכל החסידים הורידו דמעות, וכשתאירתי את רגע הפגישה בין הרבי להקבצן, ירדו דמעות כחול, אני בעצמי התקשיתי לדבר בגלל הבכי, סיפרתי לכולם, שכספי הקבצנות שלו שימשו לרכישת תפילין לילדי עולים, וסיפרתי על מה שזכיתי להכיר אותו בשנה וחצי האחרונים, כמעט כולם המשיכו והגיעו מבית ההלוויות לחלקת הקבר, כיסונו אותו בעפר ואמרו "קדיש", לאחר מכן סידרתי 'מנון' בביתו במשך ימי השבועה.

בו בומרן ביררתי בענין רכישת מצבה, אולם לפני שפניתי לחסדי סאטמאר, הגיע אליי מכתב מ'עורך-דין' שלפני מותו כתב האיש 'צואה' חתומה כדת וכדין, ונכנסתי עם העו"ד ונתן לי התקנת המצוואה, ממנה עלה כי את דירתו הוא מוריש לבית-החולים לחולי נפש, ורופאיו הוא חס הכרת הטוב, ולי הוא מוריש את בית-אגרת (מעטפה בלע"ז) שנמצאת במקום מסוים בביתו, והלכתם עם העו"ד לביתו של הקבצן, בבית-אגרת הייתה מפתח של הסכפת ומספר החשבון בנק, צורף להם מכתב, בו הוא מודה לי על יחסי הטוב אליו ומבקש ממני להשתמש בספק שיהיה בחשבון כדי לקנות לו 'מצבה', ושאר הספק אני יכול לקחת לעצמי, בחשבון היה סכום גדול בהרבה מדמי מצבה, קניתי לו מצבה מפורטת, שם נרשם שמו וגם: "איש התפילין", ובכסף החלטתי להקים קרן לקניית תפילין לילדי עולים - ממש כפי שביקש.

למחרת נישטתי לתיבתו שבבנק, הנכסתי את המפתח שלו וסובבתי, אחר כך את המפתח של הבנק וסובבתי. בהתרגשות רבה לקחתי את הדבר יקר-הערך שהוריש לי: את התפילין אותן הניח הרבי מסאטמאר שנים כה רבות, ובזכותו זכיתי להיות מנעיש "איש התפילין" כאשר זכיתי להגדיל את "קרן התפילין" שלו, שמספקת כהיום מדי חודש שלושים זוגות תפילין לילדי עולים...

אשרי העם שככה לו...

כולל בין הזמנים מרכזי

ישראל ואודייתא

פטרון הכולל הרב"ח **החבר'ה** ממוקד רבון ותלמידיו בשנת ה'תשנ"ח משה"ר **ישראל זיאנץ** שליט"א
בראשות הגב"ר **צבי מנחם הכהן קאהן** שליט"א

ברכה לראש משביר

באנו בזה לברך בברכת השנים את מעלת כבוד פטרון כוללינו הרבני חסיד המרום, הוגיד הנבד, הטופר הגדול, רוץ צדקה וחסד בכל עת, רחמים ומוקיר רבון ותלמידיו, עומד על משמרת הקודש והכשרות במדינת בראזיל, דבוק בל"ו ליק"מ אדמו"ר הגה"ק שליט"א במסירות ואמנה ה"ה:

כש"ת מוה"ר ישראל זיאנץ שליט"א

מראשי הקהלה בעיר סאן-פאולו בראזיל יצ"ו

יהי שיוכה מעכ"ה להמשין בפעליו המרובים לתורה ולחסידות ולמשמרת הקודש מתוך בריות גופא ונהורא מעליא ורב תענוג ונחת מלל יצ"ו, והרחבת הדעת וסיעתא דשמיא בכל העינים, אכ"ר.

כ"ד החותם בברכה בשם מאות חו"ר הכוללים

הרב **משה הכהן קאהן** ואח"כ
בן ליק"מ אדמו"ר שליט"א

מניסיונם

חברות וחברי שיעורים מייצעים

לקראת התחלת החורף אנו מחדשים בעזרת את המדור, בו שוחחנו מדי שבוע עם חברי שיעורים או חברות, שסיפרו לנו סודות הצלחה בלימוד מנסיונם. והשבוע עם החברים הר"ר שמואל ליברמן שליט"א והר"ר שמואל גולדמן שליט"א. - גבעת ירושלים בית שמש.

מתי התחלתם?

"לפני 7 שנה וחצי... זה היה כשהגענו לגור בבית שמש. כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א דיבר אז באיזו שיחה שיש לקחת חברות, ואנחנו מיד קיימנו.

"שמואל גולדמן עוד גר אז ב'נחלה'", אומר ר' שמואל ליברמן, "והוא הגיע כל יום ברגל עד ל'גבעת', מהלך של 20 דקות. היינו החברות הראשונה כאן בבית המדרש. זה היה בתחילת הקמתו. עם הזמן ספסלי בית המדרש התרחבו."

"במשך הזמן החברות הלכה והתחזקה, במהלך הזמן הוספנו על ה'עמוד היום' עוד דף. כיום אין כזה דבר שנפסיק אפילו ליום אחד".

הלימוד הוא בשעה קבועה, או מתאמים כל יום?

"ישנה שעה קבועה בבסיס, אבל ב"ה שנינו אנשים עסוקים ולא תמיד מתאפשר לנו ללמוד באותה שעה, ולכן אנחנו מתאמים כל יום מתי נלמד מחר. לפעמים אנחנו גם לומדים על הטלפון - אבל בכל מצב שהוא הלימוד הוא חוק ולא יעבור."

"משך תקופה ארוכה השעה הקבועה שלנו היתה לפנות בוקר לפני התפילה. זה היה נפלא מאוד".

"שמואל אמר לי אז, נזכר ר' שמואל גולדמן, שכל המשיפיעים והיועצים מדברים שיש לבנות תכנית לכל שעות היממה, וכולנו יודעים שקשה מאוד לבנות תכנית כזאת, אבל יש פתרון. שעת האשמורת. כשאתה קם באשמורת - כל היום כבר הולך לפי תכנית באופן אוטומטי."

"ויש ציפין כי בכלל קביעת העתים היא 'סגולה' גדולה לתכנון היום מראש. הענין הזה שאני צריך לתאם כל יום מתי נלמד מחר את השעה, גורם לי לתכנן את כל יום המחור מבוקר ועד ערב - כבר כעשירי", - והוא נפלא.

אולי תגלו את הסוד, כיצד מי שאינו רגיל להתגבר כארי באשמורת הבוקר עושה זאת...?

ר' שמואל גולדמן: "ההרגשה הטובה של התחלת היום בלימוד דחפה אותי. זוהי הרגשה כל כך טובה שמלווה אותך כל היום, ומסוגלת גם להקים אותך ממחרת כדי לקבל אותה שוב... "ובוודאי שה'חברות' מסייעת לכך. אחד מעורר את השני. זה עובד טוב יותר".

במה אתם תולים את הצלחת החברות והחיות הגדולה

שאתם לוקחים ממנה?

"חברות טובה לא מצטמצמת לשעת הלימוד, ולא נגמרת בקושי ותירוצים. חברות טובה מביאה בדרך כלל חברות אמת לכל מצבי החיים. החברות הוא חלק מהחיים שלך. לא חלק אלא חלק מרכזי. זה בונה את האישיות שלך."

"לפני ואחרי הלימוד חולקים את הדאגות והשמחות עם החבר, ונהיה לך יותר קל. צריך חבר לדבר על כל המשברים שעוברים... להתחזק ולעבור הלאה. והמציאות היא החברות אמיתית נוצרת דווקא כשיש קשר רוחני איתו. - בקיצור: זהו מה שהחכמים התכוונו ב'קנה לך חבר'."

ר' שמואל ליברמן: "בהקשר הזה יש לציין את מעלת ה'עמוד'. חברותא שאינה כפופה ל'עמוד יום' בלי פשרות, היא מטבע הדברים הלשה יותר, וגם פחות עמוקה. - ה'עמוד' מקשר אותך עם החברותא בסוג של קשר נצחי, לכל יום ויום מבלי אפשרות להתחמק, והחברות והפכת לנצחית".

ומה עושים כשיש לחבר איזו טירדה?

(מתחייכים). "ש'פנה, שאני צריך ללכת למקום פלוני? שמואל יאמר לי אני בא אתך...". "ש'פנה, שאני צריך להיות בייבי-סיטר? שמואל יאמר לי אני עולה אליך...". וברצינות, הם מסבירים, שהם לא מעט פעמים הולכים אחד לשני, ללמוד, וגם כבר לעזור קצת...

ניסיון בא בדרך כלל מלמידה מטעויות... איזו טעות עשיתם שלאחר מכן הבנתם שאתם חייבים לשנות?

"בהתחלה לא היינו צמודים למסגרת ה'עמוד' לכל יום. לאחר מכן הבנו שהעיקר זה המסגרת. אתה לא יכול ללמוד סתם את המסכת. אתה חייב להיות כבול לעמוד בכל-יום. כי רק אז זה באמת 'קביעת עתים' בלי להפסיק, ואז זה מביא את הטעם הטוב שבלמוד. - לא תעשו את הטעות הזאת, כי זה מוציא את הטעם מן הלימוד".

מה הייתם מייצעים לחברותא כדי שתצלח?

ר' שמואל גולדמן: "שמלבד הלימוד הם יהיו חברים טובים. שאוהבים להיפגש סתם כך, לעזור אחד לשני".
ר' שמואל ליברמן: "שלא לפחד מן המעברים. זה נראה קשה מראש, אבל ככל שהזמן עובר, הקשר הופך עמוק יותר, והוא רק פורח".

עצמו רק בק"א פעמים⁹².

טז. אף שמעיקר הדין יכולין לסמוך על אמירת צ' פעמים יש שחששו לסמוך ע"ז לכתחלה, שיש לחוש שאין מועיל אמירה זו⁹³, ולכן לא עשו עצה זו, אמנם היודע בעצמו שנכשל הרבה טוב יותר שיעשה עצה זו מלבוא לידי חשש ברכה לבטלה.

דין ברכת ברקים ורעמים

א. הרואה ברק [בל"ן] או שמע קול רעם [דונג'ר] מברך על כל אחד מהן "עושה מעשה בראשית", או אם ירצה יכול לברך עליהן "שכוחו וגבורתו מלא עולם"⁹⁴.

ב. ונהגו לברך על ראיית ברק עושה מעשה בראשית, ועל שמיעת קול רעם שכוחו וגבורתו מלא עולם, והטעם שעל ידי הרעם ניכר יותר גבורת הקב"ה⁹⁵.

ג. אמנם באופן שראה ברק וטעה ובירך שכוחו וגבורתו ואח"כ שומע קול רעם יש לומר שעדיף יותר לברך עושה מעשה בראשית, כיון שכבר בירך על הברק שכוחו וגבורתו⁹⁶.

ד. ברקים שאין מגיע אח"כ קול רעם כמו שמצוי לפעמים שרואין הרבה ברקים ואין שומעין קול רעם אין מברכין עליהם כלל⁹⁷.

ה. יש שנהגו שלא לברך על שמיעת רעמים רק שנשמע קול רעם אדיר וחזק⁹⁸.

ו. אם עד שהספיק לברך על הברק או הרעם כבר עבר שיעור כדי דיבור, היינו כדי אמירת ג' תיבות אין יכול עוד לברך⁹⁹. ומכל מקום בדיעבד אם בירך אחר שעבר כדי דיבור אין יכול לברך שנית, כיון שיש פוסקים הסוברים שאפשר לברך גם אחר כדי דיבור וא"כ משום ספק ברכות יש לחוש שכבר יצא חובת הברכה¹⁰⁰.

ז. ראה ברק או שמע קול רעם ולא הספיק לברך תוך כדי דיבור יכול אח"כ לברך כשיראה שנית ברק או ישמע רעם¹⁰¹.

ח. ראה ברק ותוך כדי ראייתו לפני שהספיק לברך שמע קול רעם מברך ברכה אחת על שניהם עושה מעשה בראשית או שכוחו וגבורתו, ואין מברך שני הברכות¹⁰².

ט. ראה ברק והתחיל לברך עושה מעשה בראשית ובאמצע ברכתו שמע קול רעם אין חל הברכה גם על שמיעת הרעם וצריך לברך עליו שכוחו וגבורתו, כיון שברגע הראשון כשהתחיל הברכה עדיין לא שמע קול רעם¹⁰³.

י. אין צריך לאמרו בעמידה כדן ברכת השבח שמותר לאמרו בישיבה¹⁰⁴, ויש שחששו לאמרו בעמידה¹⁰⁵.

יא. ראה ברק או שמע קול רעם באמצע פסוקי דזמרה יכול לברך אפילו באמצע הפרק, ובברכת קר"ש אין מפסיק לברך רק בין הפרקים דהיינו בין ברכה לברכה¹⁰⁶.

יב. אם כבר בירך פעם אחת על ראיית ברק או שמיעת רעם אין מברך שנית ביום זה, אבל ביום אחר דהיינו לאחר שכבר הלך לישן שנית קבע על מטתו בלילה והטחים מברך שנית¹⁰⁷.

יג. באופן שלאחר שבירך על הברק והרעם נתפרזו השמים מעננים לגמרי ואח"כ נתקדרו שנית בעננים מברך שנית על ראיית ברק או שמיעת קול רעם אפילו באותו יום¹⁰⁸.

כג. סי' קי"ד במשנ"ב (סקמ"א) הביא דעת החת"ס שצריך לומר ק"א פעמים, וכתב דלכתחלה יש לחוש לדבריו ע"ש.

כד. בשו"ע הרב סי' קי"ד (סי"א) סטוב לחוש להחמיר בזה, וכן בביה"ל סי' קי"ד סעיף ט' (ד"ה אם ביום ראשון) הביא שיש מהו מקפיקים ע"ז ע"ש.

כה. סי' רכ"ז סעיף א'.

כו. סי' רכ"ז משנ"ב (סק"ה).

כז. כן משמע באליה רבה (סק"ד) שיש ענין לברך שני הברכות.

כח. סי' רכ"ז משנ"ב (סק"ג).

כט. בזכור לאברהם בשם הגה"ק מצאנו ז"ל, ובמרא דשמעתא (אות עה) שכן מנהג החסידים.

ל. סי' רכ"ז משנ"ב (סק"ב).

לא. דעת ה"ט"ו (סק"ב) שמותר לברך גם אחר כדי דיבור ע"ש, אך משום ספק ברכות חוששין שאין יכולין לברך כמו שהכריע המשנ"ב (סק"ב).

לב. ברכת הבית (שער ל' סעיף ג').

לג. סי' רכ"ז משנ"ב (סק"ה).

לד. ברכת הבית (שער ל' סעיף ד').

לה. כ"כ הפמ"ג (פתיחה להל' ברכות סקי"ח).

לו. כ"כ היעב"ץ בסידורו.

לז. סי' ס"ז משנ"ב (סק"ט).

לח. סי' רכ"ז משנ"ב (סק"ח).

לט. סי' רכ"ז משנ"ב (סק"ח).

